

Казка про шевця віника, смерть, золотий перстень і долю

Сашко Лірник

Жив-був у нашому селі Сабадаші недалеко від Бузівки, через річку від Зеленого Рогу якраз навпроти хати кривої Ганьки, через межу від попа бідний чоловік Тимухтей. Всього багатства у нього було — коник, корова та руки роботящі. Жив він собі з жінкою, любив її, а тут Бог послав йому дитину — сина.

Покликав Тимухтей повитуху. А та, як ішла до них у хату, то заглянула знадвору у віконечко. А як подивитись у вікно, коли дитина народжується, то можна побачити долю цієї дитини. От прийняла повитуха немовля, скупала його, а від грошей відмовилась. Тільки сказала:

— Нічого мені не платіть, а лиш покличте мене на весілля, коли цей хлопчик женитись буде. Хай яка я стара, немічна буду, а все одно покличте.

Поніс Тимухтей сина до попа хрестити. А перед тим був з попом за межу посварився, то піп вирішив Тимухтею відомстити і назвав хлопця Віником. А, кажуть, як назвеш людину, так вона і проживе. Хоча батьки кликали хлопця Веніаміном, а як був Віником, то і жив Віником. Перший штукар і жартун був на селі — щось як вигідає, як устругне, то хоч стій, хоч падай. Буває, сусіда їде з поля — сіно везе, то Віник і кричить з-за тину:

— Дядьку Йване! У вас он колеса крутяться!

Той і стає подивитися, що там крутиться, а Віник сміється, аж качається.

Або хтось спішить на ярмарок, то Віник біжить за ним вулицею та гукає:

— Ой, дядьку, стійте! Ой, стійте ж!

— А чого тобі? — спиняє той коней.

— Та ось у вашого воза дишель довгий. То я біжу, щоб об ваш дишель почухатись.

— А чухала б тебе лиха година, як я поспішаю, а ти мене задурно спиняєш!

Що вже батько Вінику не робив, що вже не сварив, що вже не бив — усе йому смішки та жарти. Вирішив батько віддати хлопця в науку — щоб якогось ремесла навчився. Віддав до коваля — Віник втік, до стельмаха, до кушніра — відусіль Віник втікав. От тільки від шевця не втік. Буду — каже — шевцем, бо ж відомо, що шевці — люди веселі, і в чоботях їхніх люди краще танцюють, як босі.

Вивчився Віник, почав людям чоботи шити, та все жартуючи. Але швець з нього був такий собі, бо біда одна не ходить. Жарти жартами, але ще й пити почав! А що пив він не часто, але багато, і то лише сім днів на тиждень, толку з його роботи було мало. Збудував йому батько хату на одділі скраю села. Так він і жив собі сам.

Якось однієї осені була сильна гроза. Грім, блискавка, вітер листя обриває, дощ в шибку тарабанить. Сидить собі Віник при каганці, грубку топить, зі старої шкіри постолі морщить. Коли це раптом у двері стукає хтось. Відчиняє Віник — на порозі

бабця стоїть, чорною хусточкою запнута — мокра як хлющ.

Віник і тут пожартував: "Ого, бабцю, то хіба ж годиться під дощем купатися восени? Літом купайтесь". А проте завів бабуню в хату, до грубки посадив, дав рушничка витертись.

— То що, бабуню, може, горілочки вип'єте трошечки, щоб зігрітися? — питає Віник.

— Вип'ю! — каже бабуся.

Налив Віник чарочку старенькій, оселедця закусити знайшов, цибульки, далі сам з нею ще випив. А знаєте, яка в шевців горілка? Так отож...

Бабуня горілочки хильнула, зігрілася розімліла коло вогню, а далі ну співати й танцювати:

Ой чук шкарбундрав —

Козак з дівки перстень зняв!

Натанцювалася, наспівалася, сіла спочити, та й каже:

— Знаєш, хлопче, кого ти пригрів, нагодував та напоїв? Я — Смерть твоя! Але що ти такий веселий і гостинний хазяїн, то дам я тобі відстрочку — живи. Але прийду по тебе, коли ти женитись будеш.

Віник хоч і злякався, але ж тут-таки і придумав штуку.

— А що, пані Смерть, невже таки від тебе і сховатися не можна? А якщо я всі двері-вікна зачиню і в скриню сховаюсь, то невже ти до мене доберешся?

— А доберуся! — засміялася Смерть — Я у будь-яку шпаринку пролізу.

— Ану покажи!

— Ну, куди пробратися? — питає Смерть.

— Та хоч би у цю пляшку з під горілки! — А горілку вони вже давно вицмулили — пляшка порожня стоїть.

Смерть тоді скочила на стіл і зробилася така довга довга і тонка-тонка, як мотузка, та й давай у пляшку сотатися. і скрутилася на дні у кільце. А Віник схопив пляшку, качаном заткнув, шкірою замотав, дратвою обв'язав, смолою засмолив, та так міцно, що Смерть і не вилізе. Побіг та й у хаті пустій під припічком закопав.

Після того Віник пити горілку кинув, за роботу гарно взявся, і справи у нього на краще пішли. Став він чоботи найкращі в усій окрузі шити. Навіть сам пан Потоцький у нього чоботи замовляв. Правда, платити за них не платив, а так забирав. А що ж: панське діло таке — людську працю забрати, а грошей не дати. Зажив Віник добре, забагатів.

А в цей час на світі білому ніхто не вмирає. Навіть старі і немічні — ті, хто на себе смерті просить-благає, — вмерти не можуть. Пропала смерть на землі.

Пора вже Вінику й женитися. Висватали йому дівчину — Галею звали. От уже рихтується весілля, смажать, шкваряють, шишки печуть.

Коли це через село їде панок конем. Під'їхав до тину та й попросив водички напитись — Галя йому й винесла. Напився він та й питає: "Чиє це весілля має бути?". Галя каже: "Мое!"

— Ой, яка ж ти дівчина добра, та й невістка гарна будеш! А чи маєш персня

золотого до вінчання?

— Ні, не маю.

— За те що ти така добра до мене, я тобі відкрию одну таємницю, — каже панок, — Отам скраю села у пустій хаті під припічком скарб закопаний. Відкопай, то й знайдеш перстень собі.

Сказав та й поїхав.

А не просто панок був, а помічник Смерті.

Наввтра поїхав Віник на базар у Жашків, а Галя побігла — відкопала пляшку, дратву розв'язала, шкіру розгорнула, а в пляшці перстень золотий, аж міниться!

Розбила Галя пляшку, перстень добула, на пальця вдягла.

От уже сидять гості за столом, гуляють, молодих вітають. Аж тут і бабця-повитуха іде — покликали її, не забули. Прийшла вона, сюди-туди по господі — і наказала щоб криницю у садочку шкірою затягнули і гвіздками забили.

Гуляє весілля в селі, на пальці у молодій перстень виблискує... Добре всім, а Віник світом нудить, все йому на місці не сидиться, все хочеться з тої кринички води попиту, ні пиво, ні вино йому не йде — та вода йому солодшою від меду здається.

Не втерпів Віник, одвихнувся якось, побіг до кринички, а там після дощу шкіра набрякла, прогнулася, і в ямці трошки води зібралось. Нахилився Віник до тієї калюжки, сьорбнув раз, другий, та й захлинувся.

Надбігли люди, Галя плаче, бабуня-повитуха руки ламає і приказує:

— А я ж бачила, що він на весіллі в криниці утопиться, уже ж і шкірою забили, та, видно, від долі не втечеш.

Аж раптом Віник як засміється, як зарегоче, як закашляється, так з нього та вся вода і вилетіла. А він сидить у калюжі, утирається та й, сміючись, каже: — Ото я вже зовсім із життям попрощався, та згадав, що пану Потоцькому не встиг одного чобота дошити, то як же він, бідний, в одному чоботі без халяви ходити буде?

От така доля на світі буває. Хто живе весело, той і у вогні не горить, і у воді не тоне!

Усе смішки, усе гульки,

А о смерті нема думки.

— Іди, смерте, бо вилаю,

Бо я тепер гості маю.

Іди, смерте, іди проч —

Голівоньки не мороч!